

CULTURE AND ART

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.8.8>

SPECYFIKA GRY NA GITARZE W KONTEKŚCIE KULTURY DUCHOWEJ I ARTYSTYCZNEJ UKRAINY

Bohdan Burlachenko

*aspirant Podkarpackiego Narodowego Uniwersytetu imienia Wasyla Stefanyka
(Iwano-Frankiwnsk, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-2194-584X

bohdan.burlachenko.20@pnu.edu.ua

Adnotacja. W artykule omówiono wydarzenia historyczne, które wpłynęły na rozwój gry na gitarze w okresie XX – początku XXI wieku w Ukrainie. Metoda aktualizacji i usystematyzowania informacji przyczyniła się do analizy ścieżki twórczej wybitnych nauczycieli i wykonawców, określenia podobieństw rozwoju występów gitarowych krajów Europy i Ukrainy, wpływu występów zagranicznych na funkcjonowanie współczesnej sztuki gitarowej, działalności różnych grup muzyki zespołowej i narodzin krajowego ruchu konkursowego i festiwalowego. Zgodnie z chronologią została usystematyzowana działalność ukraińskich czołowych artystów gitarowych i kompozytorów w tym V. Dotsenki, Z. Kipchenki, A. Shewchenki, M. Helisa, M. Mykhailenki, V. Manilova. Podkreślono, na którym z etapów rozwoju znajduje się festiwalowy i konkursowy ruch Ukrainy. Udowodniono, że temat wywiadu jest dziś omawiany sporadycznie.

Słowa kluczowe: sztuka gitarowa, muzyka, pedagogika, twórczość performatywna, szkoły gitarowe Ukrainy, ruch festiwalowy.

SPECIFICITY OF GUITAR PERFORMANCE IN THE CONTEXT OF SPIRITUAL AND ARTISTIC CULTURE OF UKRAINE

Bohdan Burlachenko

Postgraduate Student

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-2194-584X

bohdan.burlachenko.20@pnu.edu.ua

Abstract. The article deals with historical events that influenced the development of guitar performance in the period of the XX – early XXI century in Ukraine. The method of actualization and systematization of information contributed to the analysis of the creative path of prominent teachers and performers, the identification of parallels in the development of guitar performance in Europe and Ukraine, the influence of foreign performance on the functioning of contemporary guitar art, the activities of various ensemble music groups and the emergence of the national competition and festival movement. According to the chronology, the activities of Ukrainian leading guitar performers and composers, including V. Dotsenko, Z. Kipchenko, A. Shevchenko, M. Gelis, M. Mykhailenko, and V. Manilov, are systematized. The article highlights the stages of development of the festival and competition movements in Ukraine. It is proved that today the subject of the research is covered sporadically.

Key words: guitar art, music, pedagogy, performance, guitar schools of Ukraine, festival movement.

СПЕЦИФІКА ГІТАРНОГО ВИКОНАВСТВА В КОНТЕКСТІ ДУХОВНО-МИСТЕЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Богдан Бурлаченко

*аспірант Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0003-2194-584X

bohdan.burlachenko.20@pnu.edu.ua

Анотація. У статті розглянуто історичні події, що вплинули на розвиток гітарного виконавства в період XX – початку XXI століття в Україні. Метод актуалізації і систематизації інформації сприяв аналізу творчого шляху видатних педагогів та виконавців, визначенню паралелей розвитку гітарного виконавства країн Європи та України, впливу зарубіжного виконавства на функціонування сучасного гітарного мистецтва, діяльності різноманітних груп ансамблевого музикування та зародження вітчизняного конкурсно-фестивального руху. Згідно хронології

систематизовано діяльність українських провідних гітарних виконавців та композиторів з-поміж яких В. Доценко, З. Кіпченко А. Шевченко, М. Геліс, М. Михайленко, В. Манілов. Висвітлено на якому з етапів розвитку знаходиться фестивальний та конкурсний рухи України. Доведено, що на сьогодні тематика розвідки висвітлена спорадично.

Ключові слова: гітарне мистецтво, музика, педагогіка, виконавська творчість, гітарні школи України, фестивальний рух.

Вступ. Розвиток гітарного виконавства періоду ХХ – початку ХХІ століття в Україні характеризується різноманітними творчими подіями, змінами у підході до викладання та вдосконаленням техніки гри на гітарі.

Тематика гітарної освіти розглядалась у наукових роботах багатьох науковців, зокрема В. Сидоренка, В. Ткаченка, Т. Іваннікова, В. Козліна, К. Чечені, А. Коваленка та інших, у працях яких було піднято чимало питань щодо конструкції гітари та її видів, аналізу досвіду інших країн, фестивального і конкурсного рухів України та зарубіжжя. Однак, комплексного висвітлення етапів становлення, тенденцій розвитку, функціонування та популяризації гітарного мистецтва та виконавства досі не виявлено.

Метою статті є теоретичне дослідження специфіки гітарного виконавства періоду ХХ – початку ХХІ століття в контексті духовно-мистецької культури України.

Відповідно до поставленої мети дослідження поставлено наступні **завдання**:

- висвітлити основні та найважливіші історичні етапи становлення українського гітарного виконавства; дослідити тенденції розвитку гітарного виконавства України ХХ – початку ХХІ століття;
- проаналізувати творчий доробок українських композиторів та окреслити досягнення виконавців;
- висвітлити різні форми гітарного виконавства такі як гітарні ансамблі, гітарні оркестри, фестивалі та конкурси.

Матеріали та методи. Матеріальна база даного дослідження представлена науковими роботами успішних науковців, таких як А. Коваленка, О. Кригіна, М. Михайленка, В. Сидоренка, В. Сологуба та Н. Попович-Кузнецової. Відповідно до завдань дослідження використовувались такі методи:

- теоретичний та описово-аналітичний методи, що використовувались при опрацюванні джерел, та стосуються теми наукового дослідження;
- методи аналізу та синтезу, які використовувались при аналізі та систематизації отриманих результатів щодо еволюції розвитку гітарного виконавства ХХ – початку ХХІ століття.

Результати та обговорення. Тема гітарного виконавства в Україні є досить новим явищем у порівнянні із досвідом європейських країн. Для осмислення процесів, які передували зародженню та розвитку професійного гітарного виконавства в Україні, необхідно розуміти, які процеси в цій сфері відбувалися у світі.

З історії відомо, що на початку ХХ століття, саме в Іспанії, відбувся процес відродження гітари, як не акомпануючого інструменту салонних романсів, а як важливого музичного інструменту у академічній сфері. Передували цьому певні зміни в музичному просторі, найвагомішими з них були – створення Антоніо де Торресом у другій половині ХІХ століття тієї класичної гітари, яку ми знаємо сьогодні а також народження геніального соліста-віртуоза та композитора Франсіско Таррегі. Згодом, саме завдяки його технічним новаторствам у гри на гітарі та вихованню цілої плеяди відомих концертуючих гітаристів зростає популярність до гітарного мистецтва у цілому світі.

Зародження сучасної професійної гітарної освіти та виконавства в Україні припадає на другу половину ХХ століття. Проте варто зазначити, що поштовхом для відродження гітарного мистецтва стали концерти Андреса Сеговії Тореса у Києві та Харкові в 30-х роках ХХ століття. Саме його приїзд дав поштовх до переосмислення інструменту гітари, а також ролі цього інструменту в мистецтві та культурі. «Художні та педагогічні принципи творчої діяльності А. Сеговії працюють у тісній взаємодії, що дозволяє продовжувати певні традиції на новому соціокультурному та мистецькому ґрунті за допомоги універсальної моделі творчої діяльності гітариста, що демонструє розвиток провідних гітарних шкіл: іспанської, італійської, англійської, латиноамериканської, східноєвропейської (Чехія, Польща, Угорщина, Хорватія, Македонія), російської та української» (Кригін О. І. 2010: 229).

Завдячуючи професійній діяльності таких по величині виконавців як А. Сеговія, гітара повернула собі статус професійного класичного інструменту, і почала звучати на сценах та при закладах музичної освіти після довгострокового занепаду.

Перший період ХХ століття характеризуємо у межах 1910 – 1939 рр. В ці часові рамки гра на гітарі привертає увагу багатьох професійних музикантів, досліджується його будова, звукові та темброві можливості, репертуар тощо.

Одним із засновників гітарної школи на півдні країни був свого часу Захар Кіпченко (1878–1968 рр.). Свої навички гри на інструменті він отримав під час навчання у віртуоза І. Деккер-Шенка під час відвідування Ленінграду. До 1907 року, З. Кіпченко працював викладачем гри на гітарі та мандоліні у Ялті, опісля гастролював як виконавець. У його репертуарі були твори як для соло виконання такі як: «Марш друзів», «Вальс гітаристів», Нокторн, обробки опер, арій та українських народних пісень, так і сонати для двох гітар.

Разом із З. Кіпченком на гастролі їздили арфіст М. Амосов, співачка А. В'яльцева та гітарист В. Крихацький, з яким Кіпченко виступав у дуєті. До речі, саме В. Крихацький був не тільки добрим другом З Кіпченка, але й професійним музикантом, який зумів реалізувати давню мрію свого наставника барона Клодта – організувати гурток гітаристів. Крім того Крихацький зумів зібрати найбільшу нотну бібліотеку та переклад

книги «Трактат про гітару» Ф. Буека. Фахівці вважають його здобуток найбільшим внеском у розвиток гітарної освіти (Попович-Кузнецова Н. В. 2013: Т13).

Ще одним яскравим представником цього періоду є Марко Мусійович Геліс (1903–1976 рр.). У 1925 році при Київському музично-театральному технікумі було відкрито набір до класу гітари під його керівництвом. Варто зазначити, що М. Мусійович був випускником фортепіанного факультету, проте викладав фах для баяністів, гітаристів, домристів та ін. Це було зумовлено тим, що «<...> за радянських часів був брак фахівців, які б могли вести саме класи гітари, завдяки чому доволі часто траплялись випадки, коли один і той самий педагог навчав грі на гітарі, балалайці, домрі та навіть баяні» (Сологуб В. Д. 2019: 129).

З 1934 року, після чергової реорганізації навчального закладу, Геліс викладав початково на відділі, а згодом і на кафедрі народних інструментів Київської консерваторії.

Слід додати, що М. Геліс заснував програму для підготовки гітаристів, а згодом його випускники стали керівниками кафедр у різних навчальних закладах України. Опісля отримання статусу консерваторії, Київський заклад став центром гітарної освіти. «Київська консерваторія стала на довгий час єдиним вищим навчальним закладом серед радянських ВНЗ, де гітаристи мали змогу отримати вищу освіту» (Коваленко А. С. 2017: 89).

Гітарне мистецтво другого періоду ХХ століття варто розглядати в часових рамках (1939–1961). Серед перших успіхів – розвиток конкурсних арен та відкриття довгоочікуваного гітарного класу в Київській консерваторії. Також в цей не простий час, зумовлений воєнними подіями, відбулася евакуація митців та значний вплив політиків на розвиток гітарного музикування.

Провідний гітарист Микола Михайленко зазначає, що вагомі результати доробку М. Гліса легко оцінити за успішними виступами його учнів на I Всесоюзному огляді-конкурсі виконавців на народних інструментах, що відбувся 1939 року в Москві. У заході брало участь чимало молодих талановитих виконавців, проте особливо виділявся К. Смага, гітарист, який став дипломантом, виконавши твори із репертуару А. Сеговії. «Результати не забарилися: уже 1939 р. на Першому всесоюзному огляді-конкурсі виконавців на народних інструментах у Москві чимало його вихованців стали переможцями і лауреатами. Серед них звання дипломанта здобув гітарист К. Смага» (М.П. Михайленко 2010: 47).

Київську консерваторію гітарист-виконавець Костянтин Смага закінчив у повоєнні роки, а саме 1949 році. У 50-х роках ХХ століття, К. Смага став провідним солістом Київської філармонії та організації Укрконцерту. Митець виступав у складі як естрадних оркестрів так і оркестрів народних інструментів. Проте на превеликий жаль, роки його творчості як соліста-виконавця збіглися із періодом, який був не сприятливим для розвитку гітарного мистецтва. Саме тому сольні концерти були епізодичними у його музичній творчості.

Однак, творчість К. Смаги розвивалася не тільки у досконалому володінні інструментом, а й в його композиторській діяльності. Ним було проведено кропітку роботу над транскрипцією класичних творів для гітари, опрацьовано великий пласт народних та популярних пісень, а в 60–70 роках ХХ століття, видавництво «Музична Україна» опублікувало серії нотних збірок написаних митцем: «П'єси для шестиструнної гітари», «Українські народні пісні», «Сучасні пісні в перекладі для шестиструнної гітари» та інші. Саме ця спадщина К. Смаги залишила значний слід в історії гітарного музикування та проявила його як високоінтелектуального та освіченого митця.

У роки воєнних конфліктів наукову та культурну еліту задля безпеки було евакуйовано на схід. У зв'язку з цим уся культурна та наукова спадщина була збережена від ударів війн. Зокрема, М. Михайленко зауважує, що «<...> наша професура за ці три роки виховала нові кадри, тим самим заклавши основи професійної музичної освіти «народників» у Свердловській і Ташкентській консерваторіях» (Михайленко М. П. 2010: 48).

Після повернення до Києва на викладачів та їх вихованців чекала ще одна проблема. Постановою ЦК ВКП(б) від 10 лютого 1948 р. всі музичні інструменти, які, на думку радянської влади, могли так чи інакше пропагувати іноземну культуру, вилучались із навчального процесу. До цього списку попала і гітара, що в свою чергу зумовило зникнення інструменту із закладів освіти на десятиліття, аж до постанови ЦК КПРС від 28 травня 1958 р., яка відміняла дію попередньої (Коваленко А. С 2019: 152)

Згодом, через два роки, у 1960 році було створено перший клуб любителів гітари, який очолив Іван Балан. «<...> Ця організація і стала провідним осередком плекання гітарної культури Харкова, виконавська школа якого – одна з провідних в Україні» (Коваленко А. С. 2017: 88).

У 1970-ті роки у Харківському інституті культури (сьогодні Харківська державна академія культури) було засновано клас гітари. Діяльність В. Доценка сприяла розвитку гітарного мистецтва на Харківщині. Саме він у 90-х роках ХХ століття, відомий педагог очолив клас гітари у вище згаданому навчальному закладі. «Основні принципи роботи В. Доценка з учнями – сувора вимогливість і, разом з тим, добра енергетична аура, збереження блискучої виконавської форми (його неодноразові концертні виступи свідчать про це), творчий підхід до вирішення конкретних виконавських завдань, індивідуальний підхід до особистості учня» (Буланов В. 2010: 298).

Однак, у післявоєнний період клас гітари було започатковано не тільки на Харківщині, а й при Львівській консерваторії. До речі, клас гітари в Одеській національній музичній академії імені А. В. Нежданової діяв у різні періоди. Перший період 1916–1960 рр. та другий в часи Незалежної України. «В Одесі викладання гітари започаткував З. Купченко (від 1916 р. до 1960-х років), від 1994 р. в Одеській консерваторії працювали З. Попов, Н. Палтов, В. Жадько, В. Луньова (Хорошавіна), Б. Демидов (нині – провідний

педагог класу гітари і керівник ансамблю народних інструментів Сімферопольського музичного училища)» (Сидоренко В. Л. 2009: 8).

Період кінця ХХ – початку ХХІ століття для гітарного виконавства в Україні є визначальним. Саме в цей період відомими віртуозами-професіоналами безперечно стають О. Ходаківський, В. Манілов, В. Шаруєв, А. Шевченко, В. Доценко та ін. Однак, варто згадати саме про них, оскільки ці митці були основоположниками того гітарного мистецтва, яке ми маємо сьогодні.

Ходаківський Олександр Володимирович (1954 – 2018) – композитор та педагог., член Національної всеукраїнської музичної спілки (НВМС), заслужений діяч мистецтв України.. У 1981 році був меценатом та першим педагогом класу класичної гітари в Житомирському музичному училищі ім. В. С. Косенка та житомирських музичних школах № 1 ім. Б. Лятошинського та № 3.

Манілов Володимир Олександрович (1940–2003), педагог, пропагандист гітарного мистецтва, якого називають «корифеєм джазової гітари». На рахунку Володимира Олександровича чимало авторських навчальних посібників, тираж яких перевищує 2 мільйони підручників. Його книги користуються великою популярністю вже багато років серед професіоналів та аматорів. Серед найбільш відомих посібників митця: «Джаз в ритмі самби» (1983 р.), «Буквар гітариста» (2006 р.), «Учись акомпанувати на гітарі» (1983 р.) та «Твій друг гітара» (1993 р.).

Володимир Шаруєв – заслужений артист України, засновник відомого квартету гітаристів «Київ» Національної філармонії України (1992 рік). Володимир Шаруєв – лауреат Українського конкурсу виконавців на народних інструментах, вів клас гітари в Національній музичній академії України імені П.І. Чайковського.

Шевченко Анатолій Антонович (1938–2012) – український гітарист, композитор, музикознавець. Сфера діяльності – це стиль фламенко. А. Шевченко – автор книг з історії мистецтва фламенко. Брав участь у міжнародних концертах-семінарах, виступав із концертами в містах Іспанії.

Володимир Ігорович Доценко (нар. 1962) – український гітарист та педагог. Серед його вихованців чимало лауреатів міжнародних конкурсів. Окрім того, В. Доценко є професором Харківського національного університету мистецтв ім. І.П. Котляревського. Манера виконання В. Доценка характеризується блискучою технікою що в симбіозі з його харизмою та не аби яким темпераментом робить його одним із провідних виконавців сучасності.. У музичних колах він набув популярності як виконавець творів Е. Вілла-Лобоса та Лео Брауера. Його репертуар налічує десять сольних програм від Баха до сучасних композиторів, а також п'ять концертів для гітари з оркестром.

Київська гітаристка Аліна Бойко (нар. 1966) поєднує діяльність композитора та музичного викладача. З 2000 року є членом Президії, з 2006 року заступником Голови Асоціації гітаристів Національної всеукраїнської музичної спілки (НВМС). Її учні є постійними учасниками та переможцями конкурсів різних рівнів. Аліна Леонідівна Бойко є добре відомою в Україні та поза її межами, вона бере участь у різноманітних українських та міжнародних конкурсах, як виконавиця та член журі. Окрім того, гітаристка відома та успішна як автор збірок авторських творів для шестиструнної гітари, скрипки, фортепіано, бандури, ансамблів (твори для скрипки і гітари, твори для домри та шестиструнної гітари, дуети, тріо, квартети гітар), а також для оркестру народних інструментів.

Яскравим представником гітарного виконавського мистецтва є Вікторія Жадько (нар.1967). Вона є гітаристкою, диригентом, заслуженим артистом України, композитором, педагогом, а також професором Київського національного університету культури та мистецтв. В. Жадько є учасником та лауреаткою численних вітчизняних та міжнародних конкурсів (Італія, Росія, Нідерланди, Данія, Польща та інші). Також відома як організатор майстер-класів та автор програми навчання по класу гри на класичній гітарі для вищих навчальних закладів.

Радзєцький Дмитро – відомий український композитор, гітарист, учасник та переможець різних конкурсів, приймав участь у концертах джазу, академічної та експериментальної музики, рок-музики в Україні, США, Чехії, Словаччині, Польщі, Німеччині, Ізраїлю. Засновник, диригент та керівник єдиного у державі «Українського Імпровізаційного Оркестру». Є розробником унікальних восьми- та десятиструнних MIDI Радз-гітар, які поєднують в собі класичну гітару, бас-гітару, електро-гітару і синтезатор. Разом з братом Сергієм створили низку творчих проєктів, серед яких можна виділити: звукотворчі перформанси – «Шуможивопис» (Дніпро/Київ, 2010) та «Гітарні галюцинації» (Дніпро, 2010; Київ, 2011; Харків, 2012; Львів/Кропивницький, 2015), Міжнародний фестиваль сучасної та імпровізаційної музики “Free Fest” (Київ, 2013, 2014, 2015, 2018), концерти KORA Late Night Show розпочаті в співавторстві з Максимом Коломійцем (2020).

Прикладом гітарної виконавської діяльності є ансамблеве музикування. Варто зазначити, що на сьогоднішній день, вітчизняні професійні гітарні колективи, мають за мету розвиток гітарного мистецтва з подальшою інтеграцією у європейське гітарне мистецько-культурне середовище. Відомо, що розвиток гітарних ансамблів розпочинався як форма, де гітара була лише однією із складових колективу поряд із іншими інструментами.

Ансамбль “Classic Guitar” є одним із найвідоміших колективів України, який був створений ще у 1995 році Вікторією Сологуб та досі функціонує. Головна місія колективу, яку вони розвивають, це виконання гри на класичній гітарі різних вітчизняних гітарних шкіл у поєднанні з індивідуальною манерою ансамблю. Серед інших колективів, які є популярними як в Україні так і за її межами, варто згадати філармонічний дует «Фієста» у складі В. Ткаченко та А. Мартем'янова (2004–2014) та гітарний ансамбль “Kharkiv Guitar Quartet” (2008–2021).

Окрім гітарних ансамблів, існує ще такий тип виконавської активності як гітарний оркестр. Гітарний оркестр – форма виконавства для України також нова та мало вивчена. Для успішного розвитку такого руху нам потрібно перейняти досвід сусідніх країн, для яких дана форма виконавства є досить поширеною. Прикладом успішної творчої діяльності є Київський оркестр гітаристів «ПектораL». Оркестр було створено Олександром Мітрошиним в 2006 році за підтримки Костянтина Чечені.

Одним із видів сучасного гітарного виконавства в Україні є розвиток фестивально-конкурсного руху, який спрямований на популяризацію гітари загалом. На відміну від європейських країн, для яких проведення фестивалів та конкурсів є звичним явищем, в Україні цей рух набув широкого розвитку в останні десятиліття. Найбільш відомими серед них варто назвати: Міжнародний конкурс гітарного мистецтва «ГітАс», Міжнародний фестиваль гітарного мистецтва “VIVAT Guitar”, Всеукраїнський фестиваль молодих виконавців на класичній гітарі «Guitar Vik» та Всеукраїнський конкурс-фестиваль гітарного мистецтва “Fiesta”.

Беззаперечним є той факт, що фестивально-конкурсний рух впливає на формування сучасного українського та світового культурно-мистецького середовища. Основна мета заходів такого формату – популяризація гітарного мистецтва України та самої гітари, зростання виконавської майстерності, обмін мистецьким досвідом між виконавцями та творчими колективами різних областей України та сусідніх країн. Проте, розвиток названого руху в Україні загальмувався в останні роки у зв'язку з пандемією COVID-19 та повномасштабною російсько-українською війною. Через згадані події, починаючи з 2020 року й по сьогодні, набуває розвитку фестивально-конкурсний рух у форматі онлайн. До прикладу, III Всеукраїнський інтернет – конкурс гітарного мистецтва “Fiesta” (2020 р., Черкаси) та IV Міжнародний інтернет-конкурс «Гітарограй» на краще виконання творів Костянтина Чечені та Аліни Бойко, який пройшов в рамках Міжнародного фестивалю-конкурсу гітарного мистецтва «ГітАс» (2022 р. Київ) відбулись у інтернет-форматі.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи, слід наголосити, що гітарне виконавство України ХХ – початку ХХІ століть має велике історичне та культурологічне значення. Дослідивши гітарне мистецтво країн Європи, порівнюючи його із українським, ми дійшли висновку, що на розвиток гітарного виконавства в Україні вплинули здобутки провідних митців зарубіжжя, зокрема Андреса Сеговії, гастролі якого у Києві та Харкові в період 30-х років минулого сторіччя, стали тією іскрою, що повернула гітару до рівня професійного інструмента в Україні.

Протягом десятиріч кількість прихильників гітарного мистецтва зростала, створились професійні осередки для навчання гри на гітарі. Із збільшенням освітніх закладів, збільшувалась кількість якісних викладачів, виконавців та композиторів. У воєнні та повоєнні часи знаходились геніальні віртуози та композитори, які не давали пропасти тій культурі гітарного виконавства. Таким постатям в історії як В. Доценко, А. Шевченко, В. Манілов, М. Геліс, М. Михайленко, З. Кіпченко ми завдячуємо найбільше, адже саме вони стали справжнім стрижнем, опорою у розвитку та розквіті гітарного виконавства в Україні. Різноманітні форми гітарного виконавства, такі як гітарні ансамблі, оркестри, фестивально-конкурсний рух для України є явищем новим та з кожним роком все більше розвивається та популяризує гітарне мистецтво України за її межами.

Список використаних джерел:

1. Буланов В. (2005). Гітарист Володимир Доценко. М. Давидов (Ред.). Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа). (Підручник для середніх та вищих навчальних закладів). Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 291–292.
2. Коваленко А. С. Історичні передумови становлення вітчизняної інструментальної гітарної освіти в контексті розвитку музичної освіти. *Музичне мистецтво в освітлогічному дискурсі*. 2017. № 2. С. 86–91.
3. Коваленко А. С. Тенденції розвитку вітчизняної інструментальної гітарної освіти у другій половині ХХ століття : дис. ... на зд. наук. ст. канд., пед. наук : 13.00. 01. 2019.
4. Кригін О. І. Феномен тріумфу Андреса Сеговії: Випадковості і закономірності прогресу. *Культура України*. Харків, 2010. Вип. 30. С. 228–235.
5. Михайленко М. П. Київська школа гри на гітарі. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського* : наук. журн. / [редкол.: Рожок В. І. та ін.]. К., 2010. № 1 (6). С. 47–50.
6. Попович-Кузнецова Н. В., Кіпченко Захар Іванович. Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред. І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. Т. 13.
7. Сидоренко В. Л. Гітарна традиція Львова як складова академічного народно-інструментального мистецтва України : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Муз. мистецтво; Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. Львів, 2009. 20 с.
8. Сологуб В. Д. Практика підготовки виконавців спеціальності «Класична гітара» в українському освітньому просторі (на прикладі «ВП МФКНУКіМ»). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. Вип. 64. С. 128–133.

References:

1. Bulanov, V. (2010) Hitaryst Volodymyr Dotsenko [Guitarist Volodymyr Dotsenko] M. Davidov (Ed.). Istoriiia vykonavstva na narodnykh instrumentakh (Ukrainska akademichna shkola).(Pidruchnyk dlia serednykh ta vyshchykh navchalnykhzakladiv), P. 291–292. [In Ukrainian]
2. Kovalenko A. S. (2017) Istorychni peredumovy stanovlennia vitchyznianoï instrumentalnoi hitarnoi osvity v konteksti rozvytku muzychnoi osvity [Historical prerequisites for the formation of domestic instrumental guitar education in the context of the development of music education] *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*. № 2. P. 86–91. [In Ukrainian]
3. Kovalenko A. S. (2019) Tendentsii rozvytku vitchyznianoï instrumentalnoi hitarnoi osvity u druhii polovyni XX stolittia [Trends in the development of domestic guitar education in the second half of the XX century]. [In Ukrainian]
4. Krygin O. I. (2010) Fenomen triumfu Andresa Schovii: Vypadkovosti i zakonmirnosti prohresu [The phenomenon of the triumph of Andrés Segovia: Accidents and patterns of progress]. *Kultura Ukrainy*. H. issue 30. pp. 228–235. [In Ukrainian]
5. Mikhailenko M.P. (2010) Kyivska shkola hry na hitari.[Kyiv School of Guitar Playing.]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovskoho* K. issue 1. pp. 47–50. [In Ukrainian]
6. Popovich-Kuznetsova N. V. (2013) Kipchenko Zakhar Ivanovych [Kipchenko Zakhar Ivanovych] *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy : entsyklopediia [elektronna versiia]*. Vol. 13. [In Ukrainian]
7. Sidorenko V. L. (2019) Hitarna tradytsiia Lvova yak skladova akademichnoho narodno-instrumentalnoho mystetstva Ukrainy [Guitar tradition of Lviv as a component of academic folk-instrumental art of Ukraine]: PhD thesis ... Candidate of Arts: specialty 17.00.03 Musical Art; Lviv National Music Academy named after Mykola Lysenko. L. P. 20. [In Ukrainian]
8. Sologub V. D. (2019) Praktyka pidhotovky vykonavtsiv spetsialnosti «Klasychna hitara» v ukrainskomu osvitnomu prostori (na prykladi «VP MFKNUKiM»). [Practice of training performers of the specialty «Classical Guitar» in the Ukrainian educational space (on the example of «IP ICAAPM») *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* Issue 64. pp. 128–133. [In Ukrainian]